

До
Председателя на научното жури
за провеждане на конкурс за „доцент“
по 7.1. Медицина, „Хигиена“ при НЦОЗА

РЕЦЕНЗИЯ

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. „Медицина“, научната специалност „Хигиена“ за нуждите на отдел „ Детско и младежко здраве“, дирекция „Промоция на здраве и превенция на болестите“ на Национален Център по Обществено Здраве и Анализи, обнародван в „Държавен вестник“ бр. 96 от 01.12.2017.

От: Проф. д-р Людмила Бориславова Иванова, дм, Медицински факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“, определена за член на научното жури, съгласно Заповед РД-31/26.01.2018 г.

Единствен кандидат в конкурса е главен асистент, доктор Красимира Панайотова Костадинова-Трифонова, магистър по психология, доктор по „Хигиена“

ПРОФЕСИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

Красимира Панайотова Костадинова-Трифонова е родена през 1960 година. Завършва през 1980 г. ПГПРЕ, гр. Лом, а през 1987 г. „Психология“ в СУ „Св. Кл. Охридски“ с отличие. През 1994 г. придобива специалност по „Клинична психология“ („Медицинска психология и педагогическа рехабилитация“) от Медицински университет, София. През 2015 г., след успешна защита на дисертационен труд на тема: „Деинституционализация в ранно детство (превенция на социалната депривация)“, придобива научната и образователна степен „доктор“ по научната специалност „Хигиена“ по 7.1. „Медицина“ от област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт“ от НЦОЗА.

Професионалното развитие на д-р Костадинова започва като „научен сътрудник“ III ст. в Научния институт по педиатрия, София през 1988 г., където работи в отдел „Профилактична педиатрия“, секция „Психология и възпитание на детето“. От 1992 година до този момент работи в НЦХМЕХ (сега Национален център по обществено здраве и анализи-НЦОЗА) последователно като н.с. III-I ст., от 2010 г. е асистент и от 2011 до този момент е „главен асистент“. Има общ стаж по специалността 30 години.

Има редица специализации у нас и в чужбина (Унгария, Швейцария и др.) в областта на деинституционализацията на деца в ранно детство, пренатално възпитание, насърчаване на кърменето и здравословното хранене, обучение за оценка на уврежданията при деца чрез прилагане на ICF, LAFIT по ОП «Повишаване на административния капацитет“.

Гл. асистент Красимира Костадинова участва в настоящия конкурс с общо 72 научни труда, от които един автореферат на кандидатска дисертация, 63 публикации в български научни издания и 8 публикации в чужди издания. От научните публикации авторефератът и 5 (пет) са във връзка с дисертационния труд, а общо 66 са публикации след/и извън дисертационния труд. Публикациите в научни периодични издания извън дисертационния труд са 33 от които 25 са на български език, 5 (пет) на английски и руски език в чужди периодични научни издания и три научни публикации в електронен

формат в чужди издания на английски и френски език. В български научни издания на чужд език (английски) са представени 2 публикации. В монографии и сборници общият брой на публикациите извън дисертацията са 24. Кандидатката е първи автор на 43 от представените за участие в конкурса публикации, което представлява 61 %. Извън дисертацията са представени 53 участия с доклади и постерни презентации в национални и международни научни форуми, от които 11 са в чужбина. Общият импакт фактор от статиите публикувани в чуждестранни списания е 14,537. Според представената справка от WEB OF SCIENCE, SCOPUS и други бази данни са издирени общо 38 цитирания от чуждестранни и наши автори.

НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА И НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ

Научните и научно-практическите приноси на гл. асистент Красимира Костадинова обхващат широк спектър на направления в областта на превантивната медицина, психология на развитието и психохигиената, които са от особено значение за профилактиката и опазването на общественото здраве. Те най-общо могат да бъдат групирани, както следва:

1. Институционализация и социална депривация в кърмаческата и ранна детска възраст
  - a. Проведени са системни проучвания върху психоемоционалното развитие и психичното здраве на кърмачета и деца в ранна детска възраст при институционално отглеждане (39,41,47,48), социална депривация (6,17, 30, 65), родителско общуване и отчуждаване в ситуация на раздяла/развод на родителите (3,5,10, 32, 35);
  - b. Проучени са особеностите в развитие на игровата дейност при деца в условия на депривация (31,66);
  - c. Предложени са комплексни мерки за подобряване на организацията на работа в институции за кърмачета и малки деца (21,19,17);
  - d. Създаден е емпиричен модел за комплексна диагностика на социалната депривация (6,65,66) и е разработен и апробиран модел с доказана ефективност за преодоляване на последиците от социалната депривация в ранно детство за здравето и развитието на детето (21,30,62).
2. Въздействие на средовите и поведенчески фактори върху психичното здраве на деца в организирани колективи (14,25,29,60):
  - a. Проучено е влиянието на условията, характеристики на персонала и организацията на грижите за деца в детски заведения - ясли, ОДЗ, ДМСГД (публ. 19, 23, 24, 37, 49);
  - b. Изследвани са връзките родител-дете, възрастен- дете (35, 36, 42), дете-дете и е оценен фактора „общуване” (20) за преодоляване на нарушенията и стимулиране на развитието при деца в ранна и предучилищна възраст;
  - c. Изследвана е потребностно-мотивационната сфера на общуване с възрастен при деца в предучилищна възраст;
  - d. Проведено е комплексно проучване на психо-социалните рискови фактори за персонала в детски и лечебни заведения, влияещи върху качеството на грижа, здравето и развитието на отглежданите деца и са разработени програми за превенция на негативното въздействие на психо-социалните рискови фактори.
3. Психоемоционално и когнитивно развитие при деца в повишен риск
  - a. Проведени са оригинални проучвания върху развитието, социалната зрялост и поведението на деца в ранна възраст родени с асфиксия (43), подрастващи със синдрома на Turner (44) и деца с нарушения в развитието в ранното детство (28, 53);

- b. Проучени са здравно-хигиенни аспекти на обучението на ромски деца, фактори за отпадане и задържане в клас и направени конкретни препоръки и мерки за решаване на проблема;
  - c. Системно са изследвани проблемите на деца с аутизъм и са оценени потребностите на тези деца и техните семейства (59). Проведено е сравнително проучване на деца с аутизъм и техните семейства в страни от региона (1,51,59), което е първо по рода си. Разработен е скринингов метод и модел за решаване на проблемите чрез иновативен интегриран подход, който е основа за разработена национална политика. Методът е мултиплициран чрез разработения и внедрен обучителен модул за ОПЛ и педиатри в извънболничната помощ за ранно откриване и поведение при аутизъм (50,51,52,53,54,55,59).
4. Рискове за здравето и развитието, свързани с родителски грижи, модели на поведение, общуване
- d. Системно са проучени рисковете за психическото развитие и здраве на деца в ситуация на родителски развод/раздяла (3,5,32), синдром на „родителско отчуждение“ (4,10);
  - e. Оценено е влияние на пасивното тютюнопушене и родителските нагласи и модели на поведение, свързани с тютюнопушенето върху психичното здраве и развитието на деца в предучилищна възраст (2, 22, 38);
  - f. Проучени са родителските знания, нагласи и поведение, свързани с личната хигиена на деца в ранна и предучилищна възраст (7,57). Разработени са материали и обучителни програми в подкрепа на родителите за промоция на здравословно хранене и поведение (11,12,58,64).

НАУЧНО-ТЕМАТИЧНА И ПРОЕКТНА ДЕЙНОСТ

Главен асистент Красимира Костадинова е представила за участие в конкурса 15 научно-изследователски теми от научния план на НЦОЗА, от които на 7 теми (47%) е ръководител/отговорен изпълнител. След изборът за „главен асистент“ през 2011 година кандидатката е ръководила общо шест теми. Всички те са в областта на хигиената, ранното детско развитие и общественото здраве и доказват професионалната компетентност и изследователската активност на участничката в конкурса.

Особен принос на кандидатката е нейното активно участие като ръководител и водещ изпълнител в редица национални програми, свързани с опазване на детското и майчино здраве: „Национална програма за подобряване на майчиното и детско здраве“ (2014-2020), „Национална програма за закрила на детето“ (2006-2017), Национален план за действие „Околна среда-здраве“ по Задача 24” Проучване състоянието и обезпечаване на санитарните съоръжения в сградния фонд на детските ясли, градини и училища”, „Оценка на хигиенните практики, познанията, нагласите и уменията на децата и родителите по отношение на личната хигиена „ (2008-2010), с девет задачи в сферата на оценка на здравния риск при деца и ученици, здравното образование, средата за обучение, форми и програми на обучение. Тя участва в разработването и изпълнението на дейности от „Националния план за действие – храни и хранене”, „Националния план за превенция на насилието над деца (2012-2014)”, „Национална стратегия за детето 2008-2018” и редица други програмни документи и политики на МЗ и МС за подобряване на физическото и психично здраве на деца и подрастващи и управление на рисковите фактори.

Кр. Костадинова участва в 7 международни проекта по линия на СЗО, УНИЦЕФ, ЕРАЗЪМ +, SOCRATES и Съвета за Европа и 8 национални проекта,

повечето от които имат значение за създаване на политики, споделяне на добри практики и подготовка на лектори и кадри за успешно прилагане на програми за подобряване на детското здраве.

Научно-изследователската и значителната научно-приложна дейност на кандидатката я поставя сред водещите специалисти по проблемите на промоция на детското здраве у нас.

УЧЕБНО-ПРЕПОДАВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Кр. Костадинова е ръководител и участник в 51 тематични курса с общ хорариум 344 часа за периода 2000-2017 год., от които след 2011 год. са 15 курса, като е ръководител на 8 от тях. Организира курсове за СДО за лекари, медицински сестри, педагози, психолози и социални работници. Основни теми на преподаването ѝ са промоция на здравето на деца в ранна възраст, поведенчески фактори на риска за здравето при деца, превенция на насилието над деца, профилактика на заболявания свързани с учебната среда (гръбначни изкривявания) и др. Тя е била поканен лектор във ФФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ и Медицински университет, катедра „ Хигиена, медицинска екология и хранене“.

ЕКСПЕРТНА ДЕЙНОСТ И ЧЛЕНСТВО В НАУЧНИ ПРОФЕСИОНАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ

Гл. асистент Кр. Костадинова е експерт към Министерството на здравеопазването, като е участвала в редица работни групи за изготвяне на нормативни документи и анализи, свързани с деинституционализацията на децата от ДМСГД, здравни изисквания към детските заведения, подобряване на детското и майчино здраве и др. Тя участва като експерт-консултант към МС, УНИЦЕФ и СЗО по проблемите на детското здраве. Национален координатор за България е на Мрежата на Югоизточна Европа за аутизма. Участник е в работните групи, изготвили Националната програма за подобряване на майчиното и детското здраве 2014-2020 и Националната здравна стратегия до 2020 г.

Кр. Костадинова е председател на „Българска асоциация за пренатално възпитание“, член е на редица държавни и неправителствени професионални организации („Дружество на психолозите в България“, член на УС на Асоциация „Училища за родители“ 2007-2009 и др.). Член е на редколегията на „Българско списание по психология“ от 2005 до 2008 г., член е на Научния съвет на НЦОЗА, БАОЗ и ЕУРА, Национален координационен съвет по майчино и детско здраве към МЗ и др.

Заклучение

Кандидатката, гл. асистент Красимира Панайотова Костадинова-Трифенова, участваща като единствен кандидат в обявения конкурс за „доцент“, отговаря напълно на всички изисквания на ЗРАСРБ и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Националния център по обществено здраве и анализи, като покрива количествените критерии за развитие на академичния състав за заемане на академичната длъжност „доцент“ съгл. Приложение 4., чл. 107 (1) и (2) от Правилника на НЦОЗА. Тя е магистър по психология, има призната специалност по „Клинична психология“ и е доктор по „Хигиена“ със седем години професионален стаж като „главен асистент“ и доказана значителна публикационна активност, научно-изследователски, преподавателски и проектен опит и е уважаван експерт към МЗ, СЗО и УНИЦЕФ.

Въз основа на направения анализ изказвам своята положителна оценка за дейността на кандидатката и убедено ще гласувам за присъждане на академичната длъжност „доцент“ за нуждите на отдел „ Детско и младежко здраве“, дирекция „Промоция на здраве и превенция на болестите“ в НЦОЗА на Красимира Панайотова Костадинова-Трифенова.

Рецензент:

/Проф. д-р Людмила Иванова, дм/

20 март 2018 г.